

Випускники ІСЗЗІ отримали дипломи та свої перші офіцерські погони

Наприкінці грудня в Інституті спеціально зв'язку та захисту інформації (ІСЗЗІ) Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" відбулися урочистості з нагоди 19-го випуску молодих офіцерів.

Дипломи та перші офіцерські погони отримали п'ятдесят чотири військовослужбовці. П'ятеро випускників здобули дипломи з відзнакою, одна з них – диплом з відзнакою та золоту медаль. Усі вони виконуватимуть свій військовий та професійний обов'язок у Держспецзв'язку України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Управлінні державної охорони України.

У церемонії випуску взяли участь голова Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України підполковник Юрій Щиголь, ректор КПІ ім. Ігоря Сікорського академік

НАН України Михайло Згуровський, начальник ІСЗЗІ Олександр Пучков та інші.

Юрій Щиголь привітав молодих лейтенантів з цією визначною подією в їхньому житті та побажав випускникам інституту бути взірцем офіцерської честі і відповідальності, надійними захисниками кіберпростору держави, вірними і відданими українському народові.

Успіхів на життєвому шляху, впевненості у власних силах, витримки та наполегливості в досягненні визначеної мети зичив випускникам Михайло Згуровський. Він також побажав їм ніколи не забувати та завжди пишатися своєю альма-матер.

Олександр Пучков привітав особовий склад інституту й побажав молодим офіцерам бути гідними продовжувачами військових традицій та звитяг українського народу. Окремо він відзначив випускників-відмінників навчання та актив-

них учасників громадського життя інституту, вручив їм повідомлення для їхніх батьків про зразкове виконання військового обов'язку.

Золота медалістка лейтенант Ольга Шевчук від імені випускників подякувала керівництву, науково-педагогічним працівникам, командирам за їх мудрість, знання, розуміння, повагу і підтримку та привітала однокурсників з успішним завершенням навчання й побажала усім мирного неба і здійснення життєвих мрій та сподівань.

Хвилюючим і зворушливим моментом церемонії стало прощання випускників зі службовим прапором інституту.

А ще того дня Юрій Щиголь і Михайло Згуровський вручили старшому викладачу спеціальної кафедри № 1 підполковнику Антону Сторчаку диплом кандидата технічних наук за спеціальністю "Інформаційна безпека держави".

За інф. ІСЗЗІ

Вітаємо нових лауреатів премії Президента України для молодих вчених 2020 року!

Новими лауреатами премії Президента України для молодих вчених відповідно до Указу Президента України від 29 грудня 2020 року № 595/2020 "Про присудження премій Президента України для молодих вчених 2020 року" стали молоді науковці КПІ ім. Ігоря Сікорського:

– Інна Юрївна Білоус – кандидат технічних наук, доцент кафедри теплотехніки та енергозбереження ІЕЕ за роботу "Науково-методологічні засади забезпечення енергоефективності будівель шляхом впровадження ефективних систем теплопостачання й теплового захисту";
– Олександр Юрїйович Галкін – доктор біологічних наук, завідувач кафедри

трансляційної медичної біоінженерії ФБМІ та Тетяна Миколаївна Луценко – кандидат технічних наук, старший викладач кафедри трансляційної медичної біоінженерії ФБМІ за роботу "Розробка аналітичних біотехнологій для потреб імунологічної діагностики".

Вітаємо лауреатів і бажаємо їм нових успіхів і відкриттів!

ЗНАЙ НАШИХ

Переможці локального етапу хакатону Space Apps Challenge з ІАТ про свою команду, проєкт і сподівання

Восени минулого року команда Інституту аерокосмічних технологій КПІ ім. Ігоря Сікорського вдруге взяла участь у конкурсі локального етапу Міжнародного космічного хакатону Space Apps Challenge, що проходить у різних країнах за підтримки Національного управління з аеронавтики і дослідження космічного простору США (NASA), і зразу здобула в ньому перемогу, випередивши 28 регіональних команд.

Про те, як формувалася команда-переможниця, чому з-поміж запропонованих організаторами тем обрала ту, з якою перемогла, як готували свій проєкт і на що сподіваються, розповіли "КП" самі її учасники.

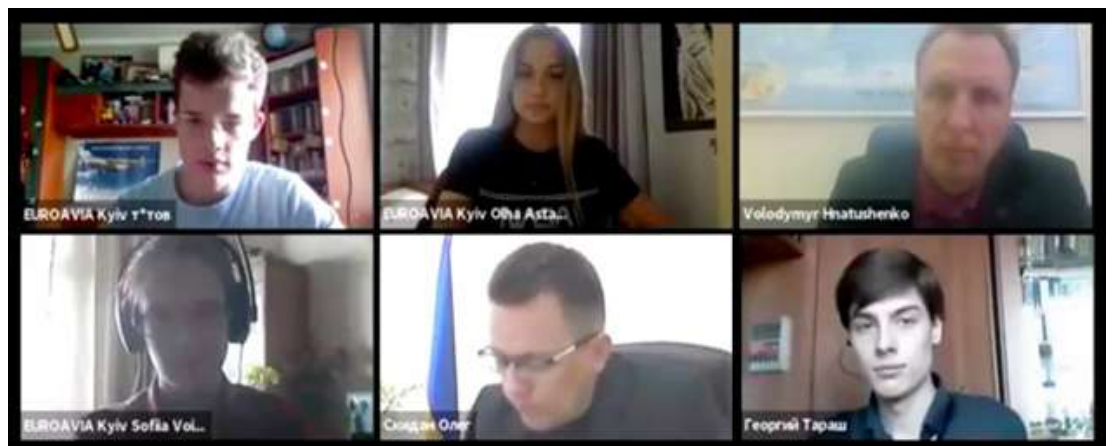
Інформацію про проведення хакатону було опубліковано в серпні. Ми дізнались про деталі конкурсу з новин у Телеграм-сторінках. І який відразу сформувалася команда з шести людей, які виявили бажання спробувати власні сили в цьому конкурсі.

Правду кажучи, ми хотіли набрати до команди більшу кількість людей, але у вересні було опубліковано умови цьогорічного хакатону, відповідно до яких кількість учасників команди мала бути не більше шести.

Отож разом ми почали обговорювати деталі участі. Створили онлайн-таблицю, в якій кожний учасник міг обрати теми, що його цікавлять. Таким чином, з-поміж приблизно 30 тем, обрала одну, яка була цікавою всім, – Челендж "Let's Connect". У його рамках необхідно було придумати технологію чи пристрій, за допомогою якого значно полегшувався би процес збирання чи стикування космічних апаратів на орбіті. В останні роки, і особливо цьогоріч, хакатон проводиться за надзвичайно великою кількістю напрямів. Учасники здебільшого мають представити результат у вигляді програми чи мобільного додатка або побудувати модель збору і обробки даних з супутників, використовуючи, наприклад, штучний інтелект. Обрана нами тема була однією з небагатьох, які мали інженерне спрямування, і, водночас, не вимагали навичок програмування. Наш проєкт "In-Space Assemble Platform" (ISAP) було присвячено створенню спеціальної модульної платформи, за допомогою якої астронавти можуть збирати великі та складні конструкції у відкритому космосі.

Локальний етап хакатону, в якому ми брали участь, проходив у Дніпрі на базі ДНУ ім. Олесе Гончара в онлайн-форматі за підтримки ГО "Noosphere". Активну роботу над ідеєю ми почали за правилами цього турніру вранці 3 жовтня. Після невеликого брейншторму і консультації з менторами хакатону ми змогли більш-менш остаточно сформулювати нашу ідею – створення спеціальної модульної платформи, за допомогою якої астронавти можуть збирати великі та складні конструкції у відкритому

Ірина Потапенко також шукала інформацію, перекладала її і займалась підготовкою тексту для виступу і презентації; Максим Татаровський перекладав усі наші думки й ідеї, що були висвітлені на слайдах, англійською мовою, продумував функціональність запропонованої нами платформи; Генріх Тітов розробив 3D модель – відео, на яких зображується робота нашої платформи, та її вигляд – це все відображення його фантазії; Георгій Тараш готував текст виступу і шукав необхідну інформацію.

космосі. Тут в особливій пригоді стали поради Олександра Буткалюка. Він сам – інженер-механік, засновник компанії, що розроблює авіа- та ракетно-космічні комплекси, і не з чуток знає, що таке космічний стартап і робота в NASA. Його зауваження і коментарі були надзвичайно доречними на всіх етапах підготовки нашого проєкту – без допомоги цієї людини наша ідея, швидше за все, не була б настільки продуманою і не мала б такого досконалого вигляду. Ми дуже вдячні організаторам заходу за можливість познайомитись і поспілкуватись з Олександром, і сподіваємося, що ще матимемо можливість обговорити з ним технічні питання розробки якого-небудь космічного апарату.

Робота над проєктом тривала два виснажливі дні. В ній був задіяний кожний учасник команди: Ольга Астахова займалася пошуком найрізноманітнішої інформації, її перекладом і оформленням презентації; Софія Воєйкова працювала над розрахунками – як економічними (наскільки вигідним буде цей проєкт, скільки він коштуватиме), так і технічними;

Презентація ідеї відбулася в Zoom (на фото). З огляду на велику кількість проєктів, організатори обмежили час виступу кожної команди п'ятьма хвилинами. Від "EUROAVIAKyiv" наше рішення презентувала Ольга Астахова, і впоралась вона з цим чудово. Попри велику конкуренцію, нам вдалося стати одними з переможців. Тепер, "тримаючи кулаки", чекаємо на результати міжнародного етапу, переможці якого отримають запрошення до США, де відвідають космодром і стануть очевидцями запуску ракети.

Хотілося б ще раз подякувати організаторам заходу за можливість проявити свої здібності та взяти участь у світовій події. Знання і навички, що ми отримали в процесі роботи, є надзвичайно важливими для нас – упевнені, що вони стануть нам у пригоді в інженерній діяльності. Особливо подяки варта можливість поспілкуватись з різними людьми – як студентами, так і професіоналами: обговорення сучасних проблем та ідей з людьми, які розуміються на цьому, – безцінний досвід, тим більше за умов соціальної ізоляції.

Інф. ІАТ

ЗНАЙ НАШИХ

Першокурсниця ФЛ перемогла в конкурсі з євробезпеки

Знайомтеся, **Вікторія Кім** – студентка групи ЛН-01 кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови. Вона виборола золото в конкурсі студентських робіт, що його проводив Центр міжнародної безпеки за підтримки Центру інформації та документації НАТО в Україні. Переможці конкурсу матимуть можливість відвідати штаб-квартиру НАТО у Брюсселі, а також пройти практику у провідних аналітичних установах України.

Конкурс есеїв та відеоробіт був присвячений темі євроатлантичної інтеграції України та розвитку регіонального безпекового сектора і проводився серед учасників академії НАТО й студентської молоді. Його приурочили до 15-річчя створення Центру міжнародної безпеки та євроатлантичного співробітництва. Вікторія вразила суддів своїм відео "NATO Reflection Process: NATO-2030". У ньому студентка розмірковує щодо діяльності Північноатлантичного альянсу та аналізує виклики, які постануть перед ним у майбутньому, особливо в контексті України.

Про перебіг подій Вікторія Кім розповіла кураторці гр.ЛН-01 ст. викладачеві Ірині Труцуненко.

– **Добрий день, Вікторіє. Передусім вітаю вас з таким визначним досягненням. Розкажіть, будь ласка, про себе.**

– Добрий день. Із задоволенням.

– **Чим вас привабила майбутня спеціальність?**

– Мене приваблюють можливості, які надає майбутня спеціальність. Перекладач у моєму розумінні це людина, що володіє мовами, а отже, може з легкістю встановлювати нові контакти та подорожувати світом. Переклад – це стиль життя, оскільки вивченням англійської та німецької мов я захоплююся понад 10 років.

– **Чому ви обрали саме КПП ім. Ігоря Сікорського?**

– Обрала тому, що довіряю. Це саме той університет, який не обмежує студента. Для мене навчання в КПП – це поєднання чудових подій та людей в одному місці. Студент-КППішник – це вже свого роду бренд, це певний статус, престиж. Не слід забувати, що навчання тут – поєднання практики і теорії. Цей університет не про безсонні ночі за горою непотрібного домашнього завдання, цей університет – про якісну освіту європейського рівня.

Вікторія Кім

– **Звісно, ви ще нетривалий час у статусі студентки, але все ж таки: як почуваетесь в КПП та чи відчуваєте сприяння кафедри, спрямоване на адаптацію першокурсників і залучення студентів до наукової й громадської діяльності?**

– Мені дуже подобається навчання в КПП! Адаптуватися до умов карантину було не так просто, ще до багатьох речей потрібно буде звикнути, проте викладачі-наставники допомагають нам налагодити контакт між собою, а також з іншими викладачами, подружитися та відчути себе "у своїй тарілці". Ми, як студенти-першокурсники кафедри теорії та практики перекладу німецької мови, вже були запрошені на декілька семінарів, організованих носіями мови та професіоналами-практиками. Ми навіть відзначилися участю в цих заходах, а не просто пасивною присутністю. Вже на самому початку навчання нам показали реальну практичну роботу перекладачів та активно залучають до наукової діяльності.

– **Як виникла ідея взяти участь у конкурсі?**

– Наша країна переживає важкі часи, перебуваючи в стані так званої "гібридної війни".

Саме тому я прагнула наголосити на існуванні проблеми та розібратися в цьому питанні більш глибоко. Аналіз викликів, які постануть перед альянсом у майбутньому, особливо в контексті України, – тема, що варта уваги.

Про конкурс, організований ЦМБ за підтримки Центру інформації та документації НАТО в Україні, я дізналась за два дні до закінчення терміну подання заявок. Тобто працювати над створенням статті та відео довелося уночі, а сам процес зйомки тривав після занять та в перервах між ними.

– **Які враження від конкурсу?**

– Підтримую його учасників – небайдужих молодих українців, які вболівають за майбутнє країни та вважають, що обізнаність українського суспільства стосовно сутності альянсу, залучення громадян до проєктів, що проводяться під егідою НАТО, є важливими для сьогоднішнього дня. А фактор гнучкості повинен визначати всі етапи роботи НАТО – від ідентифікації загроз до прийняття рішень щодо подальших консолідованих дій.

– **Чи маєте досвід участі в інших заходах?**

– Так, звісно. На посаді президентки учнівського самоврядування школи я брала участь у конкурсі від Goethe-Institut "Umwelt macht Schule" та висвітлювала проблему екології в Україні. Також мала цінний досвід участі в конкурсі "World Youth Essay Competition", основною умовою якого була підготовка великого за обсягом есе на тему демократії. Участь у кожному новому конкурсі мотивує мене рухатись далі та надає чималий багаж корисних знань.

– **Які у вас тепер плани на майбутнє?**

– Звісно, не прийнято говорити про всі свої плани відкрито. Проте головною метою мого життя є не сидіти на місці, не зупинятися, а рухатися вперед, набувати досвіду, пам'ятати перемоги і поразки, навчатися чогось нового кожного дня. Як тільки карантинна ситуація в Україні зміниться на краще, планую відвідати та взяти участь у багатьох цікавих івентах.

– **Дякую, Віко. Ми вами дуже пишаємось і бажаємо подальших успіхів.**

Спілкувалася Ірина Труцуненко, ст. викладач ФЛ

Випуск Стартап-школи "Sikorsky Challenge" за програмою "Практика запуску стартапу"

24 грудня 2020 р. у Стартап-школі "Sikorsky Challenge" завершилося навчання за програмою "Практика запуску стартапу".

Це була третя група в минулому році. І якщо навчання першої групи в лютому 2020-го відбулося в звичайному офлайн-режимі, то дві наступні навчалися вже у форматі онлайн.

На фінальному занятті випускники презентували свої проєкти:

1. **Вікторія Шведова** – "Технічне регулювання та забезпечення якості продукції" (Платформа для виробників та споживачів різноманітної продукції).

2. **Марія Морозова** – "Творчі набори Солдерін як засіб заохочення молоді до створення радіотехнічних пристроїв та вивчення основ практичної системотехніки".

3. **Єгор Желязков** – "Розумне освітлення – управління характеристиками лампи в залежності від циркадних ритмів людини".

4. **Давид Греценко** – "Ocean cleaner" – система приладів дистанційного керування для очистки водної акваторії від забруднення пластиком".

5. **Ганна Сарибога** – "Універсальна програмно-апаратна IoT платформа з відкритим кодом для віддаленого керування пристроями".

Із 3 лютого 2021 року команди проєктів продовжать працювати в бізнес-інкубаторі (індивідуальні консультації з фахівцями, участь у тематичних пітч-сесіях, підготовка до 10-го ювілейного конкурсу "Sikorsky Challenge").

Подякувавши за курс, випускники висловили свої побажання на наступний етап роботи з проєктами:

– отримати більше практичних дій та впевненості в правильності своїх підходів (Вікторія Шведова);

– отримати більше знань та навичок з фінансового управління проєктом (Марія Морозова);

– попрацювати в команді, скоригувати бізнес-модель, набути більше практичних навичок (Ганна Сарибога).

Інф. Стартап-школи "Sikorsky Challenge"

ФСП – учасник програми Євросоюзу

Викладачі факультету соціології і права КПІ ім. Ігоря Сікорського стали учасниками освітньої програми Європейського Союзу Erasmus+ Жан Моне. Протягом трьох років робоча група, до якої входять троє викладачів ФСП, в рамках проекту "Європейська інтеграція: законодавство та Інтернет речей" (EULoT) буде досліджувати використання європейського юридичного досвіду впровадження технологій Інтернету речей (IoT). У межах проекту передбачається розроблення та впровадження навчального курсу для студентів-юристів з опанування правових питань впровадження Інтернету речей з урахуванням європейського досвіду.

"Інтернет речей може стати і, з великою ймовірністю, стане найбільш масштабним інноваційним проектом усього людства за всю історію земної цивілізації", – впевнений академічний координатор проекту проф. О.А. Баранов.

Курс буде присвячений аналізу особливостей впровадження та загроз використання технологій IoT та вивченню політики Європейського Союзу щодо цього питання. Серед навчальних тем будуть розглянуті:

- правові засади використання роботів та штучного інтелекту;
- правове регулювання застосування технологій хмарних обчислень та технологій блокчейн;
- захист персональних даних та ідентифікація суб'єктів та об'єктів в умовах використання технологій IoT;

– правове забезпечення кібербезпеки IoT в контексті критичної інформаційної інфраструктури.

До команди проекту увійшли канд. юрид. наук, ст. викладач кафедри публічного права Ольга Головка, д-р юрид. наук, професор кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності Олександр Баранов, канд. юрид. наук, ст. викладач кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності Марія Дубняк.

"У рамках реалізації програми заплановано низку тематичних наукових заходів, на яких студенти й науково-педагогічні працівники зможуть виступити зі своїми напрацюваннями в цій сфері та публікувати свої наукові роботи", – зазначає менеджер проекту Марія Дубняк.

Окрім цього, робоча група напрацює пропозиції щодо можливих напрямів реформування українського законодавства у сфері впровадження технологій Інтернету речей відповідно до європейських стандартів.

10 грудня 2020 року НДІ інформатики і права Національної академії правових наук України разом з ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського провели науково-практичну конференцію "Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання", де команда EULoT публічно презентувала даний навчальний проект. До речі, наші студенти взяли активну участь у цій конференції.

"Безсумнівно, говорити про штучний інтелект у День прав людини є трохи контраверсійно. Втім,

саме наявність особливих когнітивних функцій відрізняє людину від інших істот на планеті. Чи можна буде так сказати після розробки штучного інтелекту (ШІ), аналогічного людському? Про ці та інші питання щодо ШІ та IoT можна буде дізнатися вже зовсім скоро..." – захопилася до участі в навчальних та наукових заходах EULoT координатор проекту О.М. Головка під час обговорення презентації проекту на конференції.

Довідково:

Право на реалізацію проекту "Європейська інтеграція: законодавство та Інтернет речей" (EULoT) було отримано командою викладачів КПІ ім. Ігоря Сікорського, які взяли участь у конкурсі Єврокомісії за програмою Erasmus+ Жан Моне 2020.

Програма імені Жана Моне – одна з освітніх програм Європейського Союзу. Її мета – підвищення рівня знань і поінформованості суспільства про євроінтеграційні процеси через заохочення до викладацької та дослідницької діяльності. Програму названо на честь Жана Моне – одного з батьків-засновників Європейського Союзу, першого президента Вищого органу Європейської спільноти з вугілля та сталі.

Инф. ФСП

Київ – Одеса: співтворчість і співпраця університетів

Кафедра філософії КПІ ім. Ігоря Сікорського розпочала процес оформлення Угоди про співпрацю з одним із найвідоміших вишів України – Одеським національним університетом імені І.І. Мечнікова: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/hist>.

Наші партнери – факультет історії та філософії ОНУ. У zoom-розмові з КПІ взяли участь професор, доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії Інна Володимирівна Голубович і кандидат філо-

софських наук, доцент кафедри Фаріда Ахметівна Тихомирова. Колеги розповіли про такі креативні програми своєї науково-освітньої діяльності, як Школа філософії для дітей, Аспірантсько-студентські читання, щорічні випуски популярного фахового журналу Δόξα / Докса", фестивалі, виїзні семінари, конкурси та міжнародні конференції. До речі, останній номер "Доки" містить оригінальні матеріали на знакову для Одеси тему "Сміх як інтелектуальна розвідка: семантика та герменевтика смішного – 2" (<http://doksa.onu.edu.ua>).

У перспективі наші кафедри планують реалізувати програму внутрішньої академічної мобільності: обмін викладачами і студентами КПІ та ОНУ з двотижневими виїздами один до одного. А ще – започаткувати відкриті онлайн-лекції провідних викладачів обох вишів, міжуніверситетські студентські батли, спільну участь у наукових заходах, спільні міжнародні освітні проекти, долучити студентів та аспірантів нашої кафедри до Школи філософії для дітей, до археологічних експедицій одеситів у форматі волонтерсько-соціальних проектів та багато іншого. Сподіваємося на цікаву й плідну співпрацю!

Инф. кафедри філософії

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ЦЕНТР ІНФОРМУЄ

Стипендія від програми ЄС "House of Europe" ("Дім Європи") на навчання та захист наукової роботи з соціальних наук в одному з польських університетів

Центр Східноєвропейських студій Варшавського університету за фінансування уряду Польщі надасть українським молодим науковцям стипендію на навчання та захист наукової роботи з соціальних наук в одному з польських університетів.

Дедлайн – 1 березня.

Участь у програмі можуть взяти українські науковці віком до 35 років, які:

- мають диплом бакалавра, магістра або працюють над дисертацією з історії, міжнародних відносин, політології, журналістики, соціології, етнології, культурознавства, суспільної психології, менеджменту, права або суміжних дисциплін;
- обізнані в загальній проблематиці своєї дисципліни, зокрема періоду XIX–XX ст.;
- мають наукові досягнення й активну громадянську позицію, тож зможуть застосувати отримані знання в Україні;
- знають польську мову на рівні, що дозволить слухати лекції та вивчати літературу;
- знають англійську мову.

Програма розпочнеться 1 вересня 2021 р.

Що ви отримаєте:

- щомісячну стипендію на 10 місяців розміром 1 500 злотих, що покриє витрати на проживання, харчування та страхівку;
- підготовчий курс у Варшавському університеті, що включатиме загальні лекції та уроки польської мови;
- наукового керівника, якого призначить університет;
- диплом про завершення стипендійної програми.

Як подати заявку:

- подати заявку особисто або поштою на адресу Посольства Польщі у Києві або Генерального консульства Польщі у Львові з позначкою на конверті "Scholarship Programme for Young Scientists" або надіслати на електронну адресу: stipendia.studium@uw.edu.pl

До заявки додати:

- копію диплома або довідку про навчання в аспірантурі;
- заповнену анкету кандидата;
- короткий мотиваційний лист з обґрунтуванням обраного напрямку навчання;
- проект дослідницької роботи;
- резюме з фотографією (розмістіть інформацію починаючи з останнього місяця роботи);
- список публікацій, досягнень та професійних проектів;
- документи, які підтверджують знання польської та англійської мов;
- інші дані, які можуть допомогти кваліфікаційній комісії оцінити вашу кандидатуру.

Якщо ваша заявка буде успішною, потрібно буде пройти співбесіду з відбірковою комісією.

Детальніше про програму – <http://bit.ly/2KNybMj>

Ще більше можливостей від країн ЄС ви знайдете в Каталозі можливостей: <http://bit.ly/mozhlyvostiEU>

Хорова капела КПІ привітала Україну

25 грудня глядачі програми "Ранок з Україною" на телеканалі "Україна" отримали різдвяний сюрприз – короткий виступ ансамблю учасників Народної академічної хорової капели КПІ ім. Ігоря Сікорського на чолі з її художнім керівником Русланом Бондарем. На початку дев'ятої ранку ансамбль на Софійській площі виконав найвідоміший у світі український хоровий твір – "Щедрик" Миколи Леонтовича.

З цього приводу кореспондент "КП" звернувся до Руслана Бондаря з проханням розповісти і про цей виступ, і про діяльність капели у період карантину.

– Кінець старого року і початок нового для Народної академічної хорової капели КПІ є періодом високої творчої активності. У цей час проходить багато фестивалів і концертів, присвячених Різдву, Новому року, Дню Соборності України. Капела в них традиційно бере участь. Це, наприклад, Всеукраїнський різдвяний фестиваль "Велика коляда", що проходить у перших числах січня у Львові, Різдвяні зустрічі "У промінні Віфлеємської зірки", які до Дня Соборності України проводить клуб "Співуча родина" Київського міського будинку вчителя. Кілька років тому гурти учасників хорової капели напередодні свята Старого нового року розпочали щедрувати в навчальних корпусах КПІ, створюючи святковий настрій політехнікам безпосередньо на роботі. Але через карантин усі ці та інші мистецькі заходи, у яких капела могла б узяти участь, скасували.

Звичайно, після запровадження карантину ми не припинили співати. Хоча концерти не

проводилися, але ми проводили репетиції, часом дистанційно, в режимі zoom-конференцій, часом у Великій хімічній аудиторії, дотримуючись належних застережних заходів.

У вересні ми взяли участь у двох онлайн-концертах. А виступ кількох наших хористів на Софійській площі 25 грудня став першим і єдиним виступом наживо у період з березня 2020 року. Хотів би висловити вдячність співробітникам редакції газети "Київський політехнік", завдяки сприянню яких стався наш виступ. Коли у працівників каналу десь по обіді 24 грудня з'явилася ідея запросити нашу капелу виступити, вони звернулися по допомогу до газети. А оскільки "Київський

політехнік" уже не одне десятиріччя є, так би мовити, традиційним інформаційним партнером хорової капели КПІ, то з редакції відразу ж зателефонували до мене і передали пропозицію телеканалу.

Знавцям народних звичаїв може здатися дивним те, що ми на Різдво співали не колядку, а щедрівку. Але "Щедрик" в обробці Миколи Леонтовича – це не просто щедрівка. Це найвідоміший український хоровий твір. Нині його співають у всьому світі багатьма мовами, а його англомовна версія "Carol of the Bells" є однією з найпопулярніших різдвяних пісень у світі.

Підготував Володимир Миколаєнко

ЦІКАВО ЗНАТИ

НЕ БУВАЄ СВЯТОК БЕЗ ВЕРТЕПУ

Дванадцять днів від Різдва й до Водохреща – "від зірки до води" – тривають у християн святки. Упродовж століть чи не найголовнішими їхніми дійствами є колядування та вертепи – вуличні костюмовані вистави. Колись ці вистави були ляльковими, з освяченими віковими традиціями персонажами та сценаріями. Про них і йтиме мова.

Чому "вертеп" і що це, власне, таке?

Можна лише дивуватися, як швидко змінюється сприйняття деяких слів у сьогоденному світі. Скажімо, впродовж лише трьох десятиліть у свідомості українців практично повністю переінакшилося сприйняття і розуміння слова "вертеп". Якщо за радянських часів, та й навіть наприкінці минулого століття для переважної більшості з нас воно означало лише щось дуже негарне – кубло, місце гульби та переховування злочинців чи розпусників тощо, то тепер це передусім веселе різдвяне дійство з піснями-колядками, жартами і короткими виставами (навіть дієслово є "вертепувати"). Або й просто макет печери чи віфлеємської стайні в ніч Різдва Ісуса Христа, який інакше ще називають на польській манер "шопкою".

Щоправда, навіть у радянських тлумачних словниках серед визначень "вертепу" негативне його значення стояло не на першому місці. А от, скажімо, в класичному "Словнику української мови" Бориса Грінченка, виданому в

1907 році, такого значення не було зовсім! Ба більше, слово "вертеп" там пов'язувалося не з узагалі веселим різдвяним дійством, а з дійством театральним. Причому театр цей – мандрівний, ляльковий і розігрується в ньому різдвяні містерії.

До речі, те, що у вертепі ставилися саме різдвяні містерії, безпосередньо вказує на етимологію цього слова, яка, втім, також фіксується усіма словниками – як старими, так і сучасними. Початкове його значення – печера (від слов'янського врътъпъ), адже саме у печері і була та стайня, в якій народився Ісус. Отож і показували вертепні вистави саме на святки.

Як був улаштований традиційний український вертеп

Попри те, що ці лялькові дійства були присвячені одному з найбільших християнських свят року, вертепники в них не лише переказували новозавітні сюжети, але й показували сцени з народного життя. Тож і поділялася вистава на дві відокремлені одна від одної частини – "святку" ("небо") і "народну" ("землю" чи "палац").

Понад те, навіть вертепна скриня, на сцені якої розгорталися події, була розділена на два поверхи. Це був справжній ляльковий будиночок, зроблений з дошок і картону. Поверхи мали балюстради, за якими і розігрувалися лялькові історії: на горішньому – різдвяна, на долішньому – комічно-побутові інтермедії на

місцевому матеріалі, які часом були пов'язані з загальними і важливими для всіх подіями. Деякі дослідники вважають, що вертепні скрині були й триповерховими – "небо" і "землю" розділяв, сказати б, технічний поверх, який був складом "акторів"-ляльок і всіляких пристроїв для театрального дійства.

Виставу показував вертепник, пересовуючи по прорізах у долівках сцени стрижні з прикріпленими до них ляльковими персонажами. Пересувати стрижні з героями вистав можна було вздовж скриньки, а ляльки при цьому ще й могли повертатися на всі боки. До речі, за свідченням етнографа Миколи Маркевича, долівку сцени було оббито хутром, щоб не було видно щілин, по яких рухалися стрижні. Праворуч і ліворуч у кожній частині були прорізані двері: з однієї ляльки з'являлися, в іншій – зникали.

Видовище було не лише цікавим, але й доволі гарним. "Небо" іноді обклеювалося блискитним папером або тканиною, на задній стінці були намальовані різдвяні сцени зі Святого письма; "палац" також оздоблювався кольоровим папером, тканиною чи фольгою. Для ляльок шилися барвисті шати, які на горішньому поверсі мали відповідати біблійним сюжетам (хоча, насправді, більше відображали уявлення про таке вбрання), а на першому одяжини персонажів копіювали тодішні святкові строї.

Закінчення на 6-й стор. ➔

НЕ БУВАЄ СВЯТОК БЕЗ ВЕРТЕПУ

Закінчення. Початок на 5-й стор.

Вертепна драма та її творчі

Існував цілий окремий жанр вертепної драми, побудова якої мала власні канони й поділ на негативних і позитивних героїв. При цьому вертепний театр мав чітко визначених персонажів, число яких доходило до 40. І якщо герої подій, які розігрувалися на другому поверсі, – Царі-волхви, Ірод, Вояк, Рахіль, Смерть, Чорт – були впродовж століть незмінними, то серед дійових осіб першого зміни відбувалися не лише з часом, а й залежно від місцини, де вертепники давали виставу: серед них були Мужик (Хлоп), Пастух, Баба з Дідом, Парубок і Дівка, Паламар, Пан, Купець, Генерал, Офіцер, Солдат-москаль, Шинкар, Лях, Циган, знов-таки Чорт та інші. Головним позитивним героєм виступав Запорожець (а в народних виставах, записаних уже у XX столітті, – ще й Гайдамака), який під сміх та оплески глядачів завжди перемагав і нечисту силу, і всіляких гнобителів простого люду.

З переліку персонажів тієї частини вистави, яка розігрувалася на "небі", тобто в горішній частині вертепної скрині, можна зрозуміти, про що в ній йшла мова. Це був драматичний переказ євангельської історії про народження Ісуса та знищення за наказом царя Ірода, який боявся майбутнього суперника на троні царя Іудейського, у Віфлеємі та всій його околиці усіх немовлят чоловічої статі від 2 років і менших. В усіх записах дослідників в основних моментах ця перша дія вистави залишається практично однаковою, за винятком хіба що певних мовних відмінностей та спрощень, а також скорочень у пізніших варіантах. Отож усе вказує на те, що походження цієї "святої" частини вертепу було цілком книжним. Науковці вважають, що невідомі її автори мали безпосереднє відношення до Київської академії, і якщо й самі не створили канонічний текст цієї частини вертепної драми, то надали йому літературного оформлення. Підтвердженням цього є, до речі, те, що один з найповніших текстів вертепної драми (так званий "галаганівський", або "сокирянський" список) був у 1770 році записаний саме від київських бурсаків.

Що ж стосується другої дії, яка відбувалася "на землі", то як уже було сказано, присвячувалася вона сучасності й була результатом народної творчості. Тим то й бачимо у вертепних текстах, записаних у XVIII та XIX століттях, суттєві відмінності в описах реалій життя. Та й одяг дійових осіб, судячи з описів, відрізнявся, навіть коли це були одні й ті самі персонажі. Ця частина вертепу не вибудовувалася навколо якогось стрижневого драматичного сюжету, а була, швидше, низкою комічних сцен та інтермедій з різними персонажами, яких одразу зі сміхом упізнавали глядачі.

Чотири століття українського вертепу

Дослідники вважають, що вертепний театр з'явився в Україні ще наприкінці XVI століття. На це вказує і напис церковнослов'янським шрифтом, який бачив на вертепній скриньці польський етнограф і фольклорист Еразм Ізопольський в селі

Сокиринська вертепна скриня XVIII ст.

Ставище: "Року Христового 1591 збудований". Занесений вертеп в Україну із Західної Європи, де з середньовіччя театр маріонеток з релігійними містеріями був дуже популярним. Прийшов він через Польщу, чи, як вважав Іван Франко, через Німеччину, а затвердився завдяки спудеям та викладачам Київської академії. Простий народ швидко сприйняв і полюбив це театральне видовище, тож на українському ґрунті вертепний театр з часом зазнав значних трансформацій. З огляду на те, що його вистави були сатиричним, інколи доволі гострим віддзеркаленням як буденних, так і значних історичних подій, які хвилювали глядачів, він зміг дожити до першої половини XX століття. Проте історики культури вважають, що занепадати вертеп почав ще в середині XIX століття.

Та хай би там як було, останні відомі автентичні вертепні вистави були записані в 1927 році (Житомирський), у 1928 році (Славутинський та Хорольський) і навіть у 1940 (Куп'янський). Зрозуміло, що в них з'явилися і певним чином інтерпретовані спогади про

нешодавні революційні та воєнні лихоліття й нові герої, наприклад, Гайдамака, який усім видом своїм нагадував вояка українського війська.

Звісно, радянська влада, яка просто несамовито боролася з релігією та викоринювала "релігійні пережитки", не могла дозволити такі вистави з їхніми біблійними переказами та відвертими алюзіями на невеселі сюжети навколишньої дійсності, тож саме тоді вертепи як окремий жанр народно-го театру і завершили своє існування.

Щоправда, відомо про щонайменше одну спробу поставити український вертеп на службу новому режиму. Ініціаторами виступили студенти та викладачі Межигірського мистецько-керамічного технікуму. Свій "Революційний вертеп" вони, використовуючи можливості та прийоми вертепу традиційного, намагалися зробити інструментом сатири, спрямованої проти внутрішніх і зовнішніх ворогів "держави робітників і селян" та, звісно, релігії, а також просунення в народні маси комуністичних ідей. Однак після гастролей Межигірського вертепу 1924 року в Харкові за деякий час він припинив свою діяльність – існування народного лялькового театру з відчутно національним забарвленням ніяк не могло задовольнити тодішніх очільників пролетарської культури.

І все ж таки спроби повернути в український культурний простір традиційний народний вертеп – певна річ, збагачений новими ідеями та засобами професійного театрального мистецтва – були. У 1974–1975 роках, після подолання багатьох перепон у Харківському театрі ляльок була підготовлена і поставлена вистава "Український вертеп" (автор скрині і ляльок – художник Олексій Щелгов, автор тексту і режисер-постановник – Олександр Інюточкін), у 1992 році свій "Український вертеп" (художник – Ірина Уварова, режисер-постановник – народний артист України

Вертепні ляльки з колекції Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України (у центрі порцеляновий оригінал XVIII ст.)

Сергій Єфремов) показав Київський міський театр ляльок (тепер – Київський академічний театр ляльок на лівому березі Дніпра). Вистави цих сучасних вертепів пройшли з великим успіхом і були відзначені численними нагородами. А від 70-х років минулого століття і аж до нашого часу з вертепними виставами, в яких сполучалися професійні та аматорські риси й зберігалася сакральна-профана двоїстість, виступали на різдвяних фестивалях Львівщини пристрасні оборонці та зберігачі народних пісень, традицій, звичаїв та обрядів Володимир Шагала, а також Богдан і Тарас Жеплинські. Утім, це вже інша історія...

Дмитро Стефанович

Ректорат, Вчена рада і весь колектив КПІ ім. Ігоря Сікорського висловлюють глибоке співчуття Почесному доктору університету, голові Секції вихованців КПІ в Польщі, випускнику КПІ 1959 року Янушу Фуксі у зв'язку зі смертю його дружини Лариси.

«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІК»

газета Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
<https://www.kpi.ua/kp>

✉ 03056, Київ-56
проспект Перемоги, 37
корпус № 1, кімната № 221
✉ gazeta@kpi.ua
☎ (044) 204-99-29

Головний редактор

Д.Л. СТЕФАНОВИЧ

Провідні редактори

В.М. ІГНАТОВИЧ

Н.Є. ЛІБЕРТ

Додрукарська підготовка матеріалів

О.В. НЕСТЕРЕНКО

Дизайн та комп'ютерна верстка

І.Й. БАКУН

Коректор

О.А. КІПІХЕВИЧ

Реєстраційне свідоцтво Кі-130 від 21. 11. 1995 р.

Друкарня КПІ ім. Ігоря Сікорського, видавництво «Політехніка», м. Київ, вул. Політехнічна, 14, корп. 15

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Позиція редакції не завжди збігається з авторською.